

СЕРГІЙЧУК ГРИГОРІЙ,

*молодший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства,
фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України, м. Київ*

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ У МОСКВІ (ДО 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

У статті розповідається про відвідини митрополитом Андреем Шептицьким Москви - у 1887 році, 1908 та 1917 році. Перша поїздка, на думку автора статті, мала дуже важливе значення для формування світогляду майбутнього митрополита, оскільки вона відзначилася зустрічами та спілкуванням із відомим російським філософом Володимиром Соловйовим, що одним із перших обґрунтував ідею єкуменічної церкви, у рамках якої прагнув об'єднати всі християнські конфесії. Поїздка 1908 року, здійснена митрополитом під чужим ім'ям, спричинила розгортання греко-католицького руху в цьому місті та заснування греко-католицьких парафій.

Візит до Москви 1917 року мав на меті проведення Установчих зборів Російської греко-католицької церкви. Попри те, що збори з організаційних причин були перенесені до Петрограда, митрополит Шептицький підтримав вірян і предметно зайнявся проблемою інтернованих на схід російською владою з Галичини греко-католицьких священників і цивільного населення.

Ключові слова: Андрей Шептицький; Москва; Російська греко-католицька церква.

Постановка проблеми. Постає митрополита Андрея Шептицького, який відіграв надзвичайно важливу роль у розвитку української духовності в першій половині ХХ століття, привертає увагу багатьох дослідників. Але досі недостатньо висвітлено його перебування на теренах Російської імперії. Так, більшість авторів просто згадують про його відвідини 1887 року в Москві російського філософа Володимира Соловйова. Як правило, в основному зарубіжна українська історіографія писала про його нелегальну поїздку до Росії восени 1908 року, але дуже скупко.

Аналіз останніх публікацій і джерел. Коли ж ідеться про ув'язнення митрополита Андрея Шептицького в російському полоні в 1914-1917 роках, то в українській історіографії є чимало згадок про цей період. Також детально описано його перебування в Петрограді після звільнення з тюрми в березні 1917 року. Зокрема, цікава інформація міститься в спогадах Павла Зайцева, який організував для митрополита оглядини вивезеного до російської столиці царською владою його архіву [1].

Зрештою, опубліковано і враження самого Андрея Шептицького про українців Північної Пальмири, коли він виїжджав із Петрограда до Києва: "Моя радість не мала границь, коли я побачив при моїм приїзді в Петрограді поважну українську петроградську громаду, яка вийшла повитати мене на дворець. Знаю, що овації не так відносилися до моєї особи, як радше цілого українського народу Галичини, чим Ви публічно задокументували нероздільну нашу єдність національну, якнайтіснішу зв'язь і братню уважливість і ті самі стремління до самоозначення, розвою і піднесення нашої національної культури" [2, с. 59].

Багата на інформацію й публікація Володимира

Коростовця, який після повернення митрополита з Києва до Петрограда сприяв йому в аудієнціях із головою Тимчасового уряду князем Львовим, міністрами тощо. Як і з перебуваючим тоді в столиці імперії урядовим комісаром Галичини й Буковини Дмитром Дорошенком, із яким обговорювалися всякі поточні справи [3, с. 109-110].

Але в усіх отих споминах не згадується про перебування митрополита Шептицького в міжчасі в Москві, хоч ми знаємо, що він дуже хотів побувати в цьому місті одразу ж після звільнення з ув'язнення. Але 31 березня 1917 року, відповідно до телеграми міністра юстиції Тимчасового уряду Олександра Керенського, митрополит виїхав до Петрограда. Дуже жалкував тоді, що не зможе відвідати Москви.

Мета роботи полягає у висвітленні маловідомих фактів про перебування митрополита Андрея Шептицького в Москві і його ролі в становленні греко-католицької громади в цьому місті.

Виклад основного матеріалу. Познайомитися з Москвою майбутній митрополит Андрей Шептицький вирішив ще тоді, коли стояв перед вибором свого життєвого шляху. Відвідавши восени 1887 року Київ, де мав зустрічі з професором Київського університету Святого Володимира Володимиром Антоновичем, він захотів побувати й у Москві, де не просто мав бажання побачити місто, а й затримався на деякий час, аби поспілкуватися з російським філософом Володимиром Соловйовим. "Хто це отой, задля якого я залишився тут? - писав юнак у грудні 1887 року до батьків з Москви. - Це Соловйов, людина, про яку ще перед двома роками говорилося так багато!.. Варто було подорожувати аж до Москви, щоби бодай познайомитися з ним" [4, с. XI].

Розмови із Соловйовим на все життя закарбували-

ся в пам'яті Шептицького. Цілком можливо, що найважливіші ідеї, які він потім утілюватиме в життя, народилися якраз у ході тих розмов, що відбулися між ними в Москві восени 1887 року. Саме тоді він зрозумів, що в Росії вже розпочинається процес морального відродження, прагнення до об'єднання з католицизмом. А сам "Соловійов був тільки першим піонером цього руху, який коли-небудь стане величезним і охопить собою всю Росію" [Там само, с. 93].

Очевидно, що активна діяльність Андрея Шептицького як глави Української греко-католицької церкви на початку XX століття одразу ж привернула увагу російських православних. У різних духовних виданнях Санкт-Петербурга й Москви час від часу з'являються публікації про релігійне життя в Галичині. Так, у листі о. Іоана Дейбнера до Шептицького від 20 лютого 1904 року йдеться про те, що орган Св. Синоду РПЦ "Церковные ведомости" в одному із чисел за 1903 рік присвятив спеціальну статтю "про унію, про василіанів, про Львівського митрополита гр. Шептицького тощо. В цій статті пишуть, що унія зовсім падає, перетворюється на римське католицизм, що василіани посилено латинізують наш православний обряд, що хитрий, повний езуїтизму Андрей Шептицький узявся реставрувати унію для того, щоб перетворити завдяки їй в латинство нашу дорогу Росію і т. ін." [Там само, с. 85].

Владики РПЦ, полемізуючи з митрополитом щодо становища московського православ'я, постійно намагалися доводити йому, що він "мало знає російське життя" і це, мовляв, дуже жаль, оскільки він "любить Русь". Єпископ Житомирський і Волинський Антоній (Храповицький) 15 лютого 1904 року намагався переконати його, що російське "православне життя треба бачити, щоб зрозуміти його глибину відмінність від католицизму; в Австрії православ'я вже виродилося, а твердо стоїть воно лише в Росії й греків. Відтак запрошував Шептицького: "Приїжджайте до нас хоч би тільки для того, аби познайомитися з Росією. Ми б поїхали з Вами в Москву і Київ" [Там само, с. 90].

Маючи власні плани щодо розгортання унійної роботи в Росії, Андрей Шептицький не зважувався на таку поїздку без благословення Папи Римського - чекав на це чотири роки. З усього видно, це сталося 14 лютого 1908 року, про що йдеться в листі митрополита до рідних із Рима від 15 лютого 1908 року: "Повідомляю Вас всіх разом, а передусім найдорожчого тата, що вчорашній день був для мене найважливішим у житті, та чи не найважливішим в історії нашої Церкви впродовж віків. Справа, однак, повинна зберігатися в таємниці, відомій тільки найближчим. Отже, Св. Отець віддав в мої руки адміністрацію восьми унійних єпархій в Росії. Вручив мені для цього власноручний документ. Чинячи це, забрав з-під компетенції Державного Секретаріату і Конгрегації для надзвичайних справ Церкви, як і Пропаганди, всі справи, які стосуються Унійної Церкви в Росії. Не сягаючи, при цьому, за якою-небудь порадою кардиналів. Він скеровує політику Св. Столиці щодо Росії цілком новим шляхом. Тим самим надає Унійній Церкві в Росії юридичні, хоча жодними урядами не визнані підстави. Віддає в мої руки повноваження, що дорівнюють владі Конгрегації Пропаганди і надзвичайних справ, становище, залежне виключно від його особи, а тим самим обов'язок і можливість безпосереднього поладження - тільки з ним одним - усіх без винятку справ, які стосуються тієї "Церкви в катакомбах", як сам вис-

ловився. Очевидно, такий винятковий доказ довіри накладає на мене надзвичайні обов'язки і нечувано далеко сягаючи відповідальність..." [Там само, с. 220].

Ця подія дала підставу митрополиту готуватися до поїздки в Росію, аби втілювати в життя його план здійснення унійної роботи серед православних, у тому числі й у Москві. 22 вересня 1908 року в листі до о. Василя Жолдака Шептицький повідомляє про те, що він уже в Росії і їде до Москви [Там само, с. 262].

Свідченням цієї поїздки є й лист о. Миколая Толстого від 3 жовтня 1908 року до митрополита з рекомендацією на о. Євстафія Сусалева, який приєднався до римо-католицької церкви.

Треба наголосити, що Андрей Шептицький поїхав до Росії під чужим прізвищем (очевидно, це було узгоджено з Папою Римським), відтак за нього дуже переживали тамтешні греко-католики. Лист священника Леоніда Фйодорова від 8 жовтня 1908 року, який на той час перебував у Львові, свідчить, що всі там "уже почали турбуватися за Вас: у голову лізли всякі страхи й жахи, але Ваш лист змусив нас дихнути з полегшенням" [Там само, с. 263].

Про враження власне митрополита від його поїздки до Москви восени 1908 року дізнаємося з його листа від 2 лютого 1909 року (підписаного від імені Йосифа Грондського) до Гліба Верховського, зокрема, про відвідання Третьяковської галереї, яка мала на нього "надзвичайно вигідний вплив; це, безумовно, надзвичайно цінна художня скарбниця. Твори Врубеля мені дуже сподобались; залишається лише пожалкувати, що діяльність цього талановитого молодого художника так трагічно обірвалася..." [Там само, с. 289].

Треба відзначити, що ця поїздка до Росії стала відомою духовним властям Росії. Відтак 16 травня 1910 року директор департаменту духовних справ О. Харузін повідомляв директора департаменту поліції Н. Зуєва: "Митрополит Львівський і Галицький Андрей Шептицький восени 1908 р. здійснив, очевидно, за підробленим паспортом, мандрівку в Росію, причому побував у Західному краї, в Петербурзі й Москві. Метою зазначеної поїздки було бажання Шептицького ознайомитися наочно про становище справ у Росії, в смислі можливості успішної уніатської пропаганди серед російського населення" [Там само, с. 373].

Далі повідомляється, що взагалі Шептицький таємно й відкрито спрямовує свої зусилля до відновлення унії на теренах Російської імперії, що, на думку автора цього документа, може служити перехідним етапом для прийняття римо-католицької віри схильними до цього православними. За приватними відомостями, як наголошується у цій інформації, Шептицький вів під час відвідання ним російських теренів переговори з деякими ксьондзами, а також колишніми православними й старообрядними священниками, які прийняли католицизм. Зокрема, у Москві розмови на цю тему відбувалися зі Сторожевим [Там само, с. 373].

З огляду на викладені факти департаменту поліції пропонувалося, ураховуючи можливість повторення подібних поїздок митрополита або довірених йому осіб, "встановити ретельне у визначеному напрямі спостереження, а водночас ужити заходів щодо виявлення особи Шептицького чи довірених його осіб, якби вони знову зробили спробу приїхати за підробленими паспортами" [Там само, с. 374].

Ця інформація, очевидно, була одразу ж узята до

уваги, бо невдовзі поліція розпочала детально розбиратися зі справами російських греко-католиків, удавшись до обшуків у Москві [Там само, с. 377].

Однак місія Андрея Шептицького до Москви дала зримі результати. Зокрема, у звіті о. Леоніда Федорова про свою поїздку до Росії в лютому 1911 року наголошується про розгортання греко-католицького руху в цьому місті. Чимало місця в названому документі присвячується подружжю Абрикосових. Зокрема, там повідомляється, що про цю молоду родину "можна сказати словами апостола Павла: "Вітаю ...домашню їхню церкву". Рідко де можна зустріти молодих людей у розквіті сил, таких вірних справі Церкви і таких глибоко релігійних. Вони пропагують католицизм усіма залежними від них засобами: знайомством, впливом, матеріальною допомогою тощо.

Дружина Абрикосова - Анна Іванівна - з ранку до вечора займається дітьми російських католиків. Їздить по знайомих і приймає їх у себе з однією метою навернення в католицизм. Те саме робить і її чоловік - Володимир Володимирович. Він навіть повідомив мені, по секрету, про своє бажання стати священником і просив підказати потрібні підручники. Він добре розмовляє по-французьки, знає італійську, латинську й трохи грецьку мови. Благочестя обох і суворе життя, з дотриманням усіх церковних приписів, представляють їх рідкими людьми в наш час. У їхній релігійній діяльності допомагає їм тепер Наталя Сергіївна Розанова, яка живе зі своїми дітьми в Москві. Це також дуже благочестива жінка, яка віддає все своє життя католицькій місії [Там само, с. 400].

Звітуючи про свою наступну поїздку до Росії в листопаді 1911 - квітні 1912 року, зокрема до Москви, той же Федоров знову зазначає, що "Серце місії б'ється в будинку Абрикосових... У них можна постійно зустріти цілий гурток російських католиків (переважно жінок), які роблять усе від них залежне, аби тільки поширити світло істинної віри" [Там само, с. 489].

У подальшому митрополит Шептицький уже не ризикував поїздками до Росії під чужим прізвищем, відтак, як він звітуватиме в 1917 році Папі Римському: "Росіяни приїжджали до Львова, і я їх приймав, і посилав туди групи молодих священиків, які хотіли належати до мосі епархії, дозволяючи їм просити в латинських єпископів у Росії дозволу там жити і працювати. Отак виникли групи російських католиків східного обряду в Петербурзі і в Москві; вони зростали і далі невпинно зростають, попри їхнє трохи неоднозначне становище" [Там само, с. 718].

У 1914-1917 роках митрополит Шептицький кілька разів був проїздом через Москву, коли заарештованого царськими властями його везли спочатку з Києва до Нижнього Новгороду, потім до Курська, а насамкінець - до Суздаля. Зрозуміло, що за таких обставин він не міг відвідати ні підлеглих йому греко-католицьких священиків, ні знайомих із попереднього візиту в 1908 році.

Не пощастило Андрею Шептицькому побувати в Москві й у березні 1917 року після звільнення його з російської тюрми, як уже зазначалося вище. Тож коли він у середині травня 1917 року повертався з Києва до Петрограда, то вже спеціально поїхав через Москву. Але про його перебування в цьому місті в ті дні немає матеріалів у більшості біографічних досліджень про постать Андрея Шептицького [5-11].

До речі, немає жодної інформації про відвідини

Москви Андреем Шептицьким у травні 1917 року й у такому авторитетному виданні, як [4]. Як і в брошурі В. Ідзьо [12].

"Спомини з терневої дороги", де найповніше висвітлено перебування Андрея Шептицького в Росії в 1914-1917 роках, лише зазначають таке: "І в Москві витала Архирея депутація тамошнього українського товариства. З появили ся многі в національних строях, та й були там висші офіціри. На літургіях, відправлених преосвященним, приступало багато російських і українських уніатів до св. Причастя" [13, с. 58].

У відомій монографії О. Кравченюка "Велетень зо Святоюрівської гори" про перебування митрополита є лише така згадка: "З української столиці Владика поїхав до Москви, де залишився лиш кілька днів через неможливість підшукати мешкання..." [14, с. 200].

Дещо проливає інформацію на перебування митрополита Андрея в Москві в той час призначений ним екзархом греко-католиків Росії Леонід Федоров. Ось що він повідомляє: "З Києва митрополит Андрей поїхав до Москви, познайомитися з домом Абрикосових (якому, завдяки рукоположенню о. Володимиром, судилося по-сісти помітне місце в житті католицької Москви), також і з тими росіянами, які до нього примикали. В Москві митрополит прожив близько тижня" [15, с. 340].

Звідси, як і в 1908 р., владику знову з'їздив у Новий Єрусалим провідати престарілого єпископа Смоленського Петра, який доживав свої останні дні в ув'язненні. Тепер єпископ Петро не боявся вже зустрітися й говорити з митрополитом Андреем. Навпаки, він із радістю прийняв дорогого гостя, розпитував його про Рим, про теперішніх кардиналів, які свого часу приїжджали до Росії прелатами, а також про тих, про яких він щонебудь чув і запам'ятав. Він називав владиці Андрею імена Аліарді, Рамполлі, Ванутеллі, Орелья ді Сан Стефано. Спогади єпископа Петра стосувалися давнього часу, але свідчили про інтерес, який він мав до Риму, і про його щирі симпатії і навіть схильність до католицизму. Однак ця зустріч переконала митрополита Шептицького, що навіть за тогочасних умов у єпископа Петра не вистачить громадянської мужності на відкрите возз'єднання з католицизмом [15, с. 341].

У той же час уважний перегляд московської преси того часу дає можливість дещо ширше побачити перебіг перебування Андрея Шептицького в Москві в ті дні. Ось що пише газета "Московские ведомости" напередодні візиту Шептицького: "У понеділок, 15 травня 1917 року, в Москві очікували на приїзд митрополита з його екзархом "для великоросійських губерній" Леонідом Федоровим. Митрополиту готується урочиста зустріч з боку московських уніатів і українців. На день Трійці митрополит буде служити урочисту літургію в новій Грузинській церкві, при якій буде влаштовано першу уніатську парафію в Москві. Настоятелем парафії вже призначений старообрядний священник о. Євстахій Сусалєв. Подібні парафії вже засновані в Києві і Петрограді, причому в останньому таких парафій три і в кожній з них по кілька сот парафіян. На чолі них стоять священники: відомий о. Олексій Зерчанінов, який два роки пробув у суздальській кріпості за свої переконання, з Нижегородської єпархії; о. Іоанн Дейбнер, рукоположений за кордоном Шептицьким; це його храм стояв закритим за розпорядженням синодального обер-прокурора і поліції аж до останнього часу, незважаючи на оголошену свободу віросповідань. Парафіяни третього храму згрупо-

вані навколо свого священика о. Гліба Верховського, котрий служить у Мальтійській церкві Пажеського корпусу в одному з бокових приділів.

Плануються до відкриття парафії в Нижньому Новгороді, Ярославлі, Рязані, Богородську та інших центрах уніатської пропаганди. Представники всіх цих місцевостей прибудуть в цих днях до Москви, де відбудеться з'їзд уніатського духовенства і мирян під головуванням митрополита Шептицького для обговорення облаштування в Росії і організації уніатської церкви в Москві.

У Москві чи Києві буде засновано архієрейську кафедру, яку займе нововисвячений екзарх Леонід Федоров і разом із цим припиниться залежність російських католиків від польського духовенства, а греко-католицьких священиків від латинського Могилівського митрополита" [16].

Наступне повідомлення цієї газети за кілька днів має такий зміст: "З прибуттям до Москви митрополита Шептицького вирішується в сприятливому плані давно леліаний уніатським російським духовенством проект про з'їзд священнослужителів, місіонерів і взагалі діячів ідеї з'єднання церков у дусі Володимира Соловйова для обговорення питань, які стосуються не тільки власної своєї організації, але головним чином всієї діяльності в цьому напрямку.

З благословення Синоду вже багато років існує в Росії товариство друзів з'єднання з англіканською церквою, членами якого є чимало російських православних архієреїв (покійний митрополит Антоній, єпископ Бруклінський Рафаїл, преосвященний Євлогій та інші). Існує товариство друзів з'єднання зі старокатолицькими церквами, поборником якого був покійний протопресвітер Янишев. Але не було досі товариства з'єднання католицької й православної, хоч таке вже давно існує на Заході і користується все більшим і більшим успіхом серед католиків усіх націй і особливо серед наших союзників-французів. Саме Володимир Соловйов з нашого боку і домініканець Ванутеллі з боку Рима, а єпископ Штросмайер з боку західних слов'ян перші поклали початок цьому рухові, що зайшло свій відбиток серед південних слов'ян і греків.

Ревнителі ідеї возз'єднання церков, користуючись присутністю в Москві митрополита Шептицького і єдиновірних йому священиків, вирішили розглянути спільно всі ці питання, які однаково цікавлять і уніатів, і православних" [17].

З того, що з 19 травня 1917 року митрополит Шептицький керував синодальними сесіями, які відбувалися в Петрограді [18, с. 179], можна зробити висновок, що він пробув у Москві щонайбільше до 18 травня, а відтак через відсутність помешкань для учасників запланованого Синоду Російської греко-католицької церкви, бо в ті дні тут збиралися російські православні, і справді змушений був переїхати до Петрограда, куди перенесли свої зібрання перші.

До речі, тоді ж у Петрограді був "рукоположений у священики для московської православно-кафолічної (так називали російських греко-католиків. - Г. С.) общини Володимир Володимирович Абрикосов [4, с. 722].

Звичайно, владику Андрей за ці кілька днів перебування в "білокам'яній" приділів чи не найбільше уваги діяльності Українського комітету допомоги жертвам війни, який організувався тут, коли хвиля вигнанців із заходу України залила всі кутки Російської держави й Москву. Тоді цей добродійний орган, що змушений був ховатися під вівіскою товариства "Юга Росии", влашту-

вав на трьох залізничних вокзалах харчові пункти, де видавали продукти, грошові пайки й одяг, допомагали в пошуках помешкання й праці тим, хто залишався у цьому місті. Зокрема, для дітей-біженців було засновано в Петровсько-Розумовському під Москвою навіть спеціальний будинок [19, с. 32].

У зверненні до українського громадянства цей комітет наголошував, що "коли в усій Європі запалав вогонь великої міжнародної братовбивчої війни, то в першу чергу нашим братам - українським галичанам - довелося зазнати невимовних бід і болів. Десятками тисяч темні сили Росії, посівши Галичину, спроваджували наших братів у вигнання в центральні губернії Росії і в Сибір, відривали батьків від сімей, матерів від дітей.

"Истинно-русские" люде, перейняті наскрізь сліпою, лютою ворожістю до українства, свідомо позбавлювали Україну її найкращих синів; цілою лавою, серед неймовірно несприятливих умовин, гнали на Сибір, де в її холодних лісистих нетрях, у глухих закутках позаховували їх, позбавивши всякої лучности з зовнішнім світом та змусили їх жити в антигігієнічних та антисанітарних умовах. Під час лютих сибірських морозів вони не мали навіть у віщо вдягтися" [Там само].

Українське товариство в Москві звернулося тоді з гарячим проханням до серця українського народу, щоб він допоміг... заховати кращі сили народні для будучности. І тільки завдяки цій допомозі полегшувалася, оскільки то було можливо, доля тих нещасних засланців" [20].

На прохання митрополита священик Осип Боцян, який його супроводжував тепер у поїзді, підготував спеціальну доповідну записку в справі галичан-засланців для передачі Тимчасовому урядові в Петрограді. У цьому документі повідомлялося, що "одиноким винною було се, що вони були лояльними підданими Австрійської держави, свідомими українцями, православними католиками (уніятами) з переконання.

Вивезено до 3000 інтелігентів всіх станів і віків: священиків (митрополита А. Шептицького; митрофорного протопресвітера Станиславівської єпархії; 2 ректорів духовних семінарій: львівської і станиславівської; 5 докторів богослов'я, 2 папських шамбелянів, 4 благочинних, 3 гуменів Василянського ордену, 50 приходських священиків, 5 студентів богосовів, 10 монахів, кліриків-монахів), учителів (1 професор політехнікуму, 2 доценти університету, 1 директор гімназії, 6 учителів гімназії, 1 директорка жіночої школи, 26 народних учителів), адвокатів (3 послів до парламенту, 4 кандидатів адвокатури), 5 суддів; 3 лікарі; 7 редакторів і літералів, 1 книгар; 4 агрономи; 1 селянин - посол до парламенту; до 500 селян просвітних, економічних і політичних організаторів, і до 20 000 селян і селянок різного віку... Усі вони, незаконно вислані на Сибір, не мають доси, мимомого проголошеної свободи для усіх, змоги вернути на Україну, до організаційної праці серед своїх і для свого народу. Доси ще, мимомого обіжницї правительства, ні одного съвященика, ні одного старця, ні одної женщины (нездатних до війни) не відпущено за границю домів" [21, арк. 1-4 зв.].

Переїхавши до Петрограда, митрополит предметно зайнявся там захистом прав галичан.

Висновки

З другої половини XIX століття в Російській імперії починає поширюватися рух за приєднання до Апостольської столиці у Ватикані. Найбільш послідовно

обґрунтував цю лінію відомий російський філософ Володимир Соловйов. Познайомившись із ним наприкінці 1887 року в Москві, тоді ще студент права Роман Шептицький зрозумів краще за інших його концепцію, яку взявся втілювати в життя після вступу на митрополичий престол предстоятеля Української греко-католицької церкви у Львові. Із цією метою він 1908 року з благословення Папи Римського відвідав Санкт-Петербург і Москву, де заклав основи майбутніх парафій греко-католицької церкви, а потім листовно підтримував їхню діяльність.

Після звільнення з російського ув'язнення навесні 1917 року митрополит УГКЦ Шептицький планував скликати в Москві Установчі збори Російської греко-католицької церкви, у зв'язку із чим він прибув до цього міста 15 травня. Однак через роботу в той час Собору Російської православної церкви виявилось неможливим забезпечити делегатів житлом, що змусило організаторів перенести зібрання до Петрограда. Водночас, перебуваючи в Москві протягом 3 днів, митрополит Шептицький встиг познайомитися з родиною Абрикосових, яка працювала віддано для поширення унії в Росії, відвідав у Новому Єрусалимі єпископа Петра Смоленського, із яким бачився під час попереднього приїзду до міста в 1908 році, і предметно зайнявся проблемою інтернованих на схід російською владою з Галичини греко-католицьких священників і цивільного населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцев П. І. Сім скринь з підковами / Павло Зайцев // Вільне слово. - Бломберг. - 1949. - 30 жовтня.
2. Метрополія в Нью-Йорку Служі Божому Андрееві Шептицькому у 50-річчя його смерті / [гол. ред. М. Галів, В. Никифорук та Ю. Штогрин]. - Нью-Йорк, 1996. - 80 с.
3. Коростовець В. К. Зустріч з Митрополитом Андреем Шептицьким / В. К. Коростовець // Світло. - 1979.
4. Митрополит Андрей Шептицький і греко-католики в Росії. Документи і матеріали. 1899-1917 (Кн. 1) / [упорядкув. Ю. Аввакумов, О. Гайова ; ред. Ю. Аввакумов] ; Постуляція для справи беатифікації і канонізації слуги Божого Андрея Шептицького, Рим-Львів, Інститут історії церкви Українського католицького ун-ту. - [Б. м.] : Вид-во Українського католицького ун-ту, 2004. - XLIX, 924 с.

Сергийчук Григорій,

младший научный сотрудник Института искусствоведения, фольклористики и этнологии имени М. Ф. Рильского НАН Украины, г. Киев

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦКИЙ В МОСКВЕ (К 150-летию СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ)

В статье рассказывается о посещении митрополитом Андреем Шептицьким Москвы - в 1887, 1908 и 1917 году. Первая поездка, по мнению автора статьи, имела очень важное значение для формирования мировоззрения будущего митрополита, поскольку она отмечена встречами и общением с известным российским философом Владимиром Соловьевым, одним из первых обосновавших идею экуменической церкви, в рамках которой он стремился объединить все христианские конфессии. Поездка 1908 года, осуществленная митрополитом под чужим именем, имела следствием развитие греко-католического движения в этом городе и учреждение греко-католических приходов. Визит в Москву 1917 года имел целью проведение Учредительного Собрания Российской греко-католической церкви. Несмотря на то, что собрание по организационным причинам было перенесено в Петроград, митрополит Шептицкий поддержал верующих и предметно занялся проблемой интернированных на восток российскими властями из Галичины греко-католических священников и гражданского населения.

Ключевые слова: Андрей Шептицкий; Москва; Российская греко-католическая церковь.

5. Цегельський Л. М. Митрополит Андрей Шептицький. Короткий життєпис і огляд його церковно-народної діяльності / Лонгин Цегельський. - Філадельфія : Америка, 1937. - 62 с.
6. Баран С. І. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність / Степан Баран. - Мюнхен : Вернигора, 1947. - 151 с.
7. Дорошенко В. В. Великий митрополит (пам'яті Митрополита А. Шептицького): спогади і нариси / Володимир Дорошенко. - Йорктон : Друкарня "Голосу Спасителя", 1958. - 56 с.
8. Гриньох І. М. Слуга Божий Андрей - благовісник єдності / Іван Гриньох. - Мюнхен : Biblos, 1961. - 220 с.
9. Ленцик В. Визначні постаті української церкви: Митрополит Андрей Шептицький і патріарх Йосиф Сліпий / Василь Ленцик. - Львів : Свічадо, 2001. - 608 с.
10. Музичка І. Екуменічна діяльність митрополита Андрея Шептицького в Росії в 1914-1917 роках / Іван Музичка // Богословія. - 1983. - Т. XLVII. - Кн. 1-4. - С. 3-39.
11. Хома І. Ще про унійно-єкуменічну діяльність митрополита Андрея на початку ХХ ст. / Іван Хома // Богословія. - 1989. - Т. LIII. - С. 71-98.
12. Ідзьо В. С. Митрополит Андрей Шептицький на шпальтах російської преси та часопису українців Москви "Украинская Жизнь" в 1914-1917 роках ХХ століття / В. С. Ідзьо. - Львів : Сполом, 2007. - 52 с.
13. Спомини з терневої дороги Преосвященного Митрополита Андрея гр. Шептицького. - Львів : Тов-во. св. Апостола Павла, 1917. - 64 с.
14. Кравченко О. В. Велетень зо Святоюрської Гори: припинки до біографії Слуги Божого Андрея Шептицького на підставі чужомовних джерел / Осип Кравченко. - Йорктон : Голос українства, 1963. - 156 с.
15. Василий фон Бурман. Леонид Федоров. Жизнь и деятельность / Бурман фон, диакон Василий. - Рим : Студион, 1966. - 294 с.
16. Московские ведомости. - 1917. - 14 (27) мая.
17. Московские ведомости. - 1917. - 18 (31) мая.
18. Церква і церковна єдність: документи і матеріали. 1899-1944. Митрополит Андрей Шептицький. Життя і діяльність / [гол. ред. А. Кравчук] ; Постуляція Митрополита Андрея Шептицького, Центральний історичний архів України. - Львів : Свічадо, 1995. Т. 1 / [упоряд. А. Кравчук, О. Гайова]. - 523 с.
19. Промінь, Москва. - 1917. - № 5-6.
20. Робітничая газета. - 1917. - 20 липня.
21. Інститут рукописів Національної бібліотеки України імені В. Вернадського (ІР НБУВ), ф. 244, спр. 624.

Serhiichuk Hryhoriy,

Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, junior scientist

METROPOLITAN ANDREY SHEPTYTSKY IN MOSCOW (TO THE 150th ANNIVERSARY OF HIS BIRTH)

The article tells about Andrey Sheptytsky relationships with the Greek Catholics of Moscow, its role in the approval of this religious denomination.

The second half of the nineteenth century the Russian Empire began to spread the movement by joining the Apostolic Vatican. Most consistently argued this line famous Russian philosopher Vladimir Solovyov. Acquainted with him at the end of 1887 in Moscow, then a student of law Andrey Sheptytsky understood better his other concept, which began to implement after taking the throne of Metropolitan of the Ukrainian Greek Catholic Church in L'viv. To this end it in 1908 with the blessing of the Pope visited St. Petersburg and Moscow, where he laid the foundation for future congregations of the Greek Catholic Church, and epistolary support their activities.

After his release from Russian prison in spring 1917 Metropolitan Sheptytsky Church planned to convene a Constituent Assembly of Russian Greek Catholic church in Moscow, in connection with which he arrived in the city May 15. However, through the work of the council at the Russian Orthodox Church was not possible to provide delegates housing, which forced organizers to move the gathering to Petrograd.

At the same time, while in Moscow for three days, Metropolitan Sheptytsky chance to see the Abrikosov's family, which worked devotedly for distribution in the union, visited the New Jerusalem Peter, Bishop of Smolensk, which was seen during the previous visit to the city in 1908, and substantively engaged in problem interned eastward Russian authorities Galician Greek Catholic priests and civilians.

Keywords: *Andrey Sheptytsky; Moscow; Russian Greek Catholic Church.*

REFERENCES

1. Zaitsev P. (1949), Seven boxes of horseshoes, *Vilne slovo*, Blomberg, Oct. 30 (ukr).
2. Haliv M., Nykyforuk V., Shtohryn Yu. [Ed.] (1996), Metropolis in New York for the Servant of God Andrey Sheptytsky in the 50th anniversary of his death, New York, 80 p. (ukr).
3. Korostovets V. (1979), Meeting with Metropolitan Andrey Sheptytsky, *Svitlo* (ukr).
4. Avvakumov Yu., Haiova O. [comp.], (2004), Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholics in Russia. Documents and materials. 1899-1917, Vol. 1, Ukrainian Catholic University Pub., XLIX, 924 p. (ukr).
5. Tsehelskyi L. (1937), Metropolitan Andrey Sheptytsky. Short biography and review its church-folk activities, Ameryka, Philadelphia, 62 p. (ukr).
6. Baran S. (1947), Metropolitan Andriy: life and work, Munich, 151 p. (ukr).
7. Doroshenko V. (1958), Great Metropolitan (memory of Metropolitan A. Sheptytsky): memoirs and essays, Yorkton, 56 p. (ukr).
8. Hryniokh I. (1961), Servant of God Andrey – evangelist of unity, Munich, 220p. (ukr).
9. Lentsyk W. (2001), Prominent figures of Ukrainian churches: the Metropolitan Andrey Sheptytsky and Patriarch Josna Slipyj, Lviv, 608p. (ukr).
10. Muzychka I. (1983), Ecumenical activity of Metropolitan Andrey Sheptytsky in Russia in 1914 – 1917 years, *Bohosloviia*, 1983, Vol. 47, Iss. 1-4, pp. 3-39 (ukr).
11. Khoma I. (1989), More on the Uniate Metropolitan Andrey ecumenical activity in the early twentieth century, *Bohosloviya*, 1989, Vol. 53, pp. 71-98 (ukr).
12. Idzio V. S. (2007), Metropolitan Andrey Sheptytsky on the pages of the Russian press and Ukrainian magazine in Moscow «Ukrainian life» in 1914-1917 years of the twentieth century, Lviv, 52 p. (ukr).
13. Memoirs of blackthorn road Eminence Metropolitan Andrey Count Sheptytsky (1917), Society. St. Apostle Paul, Lviv, 64 p. (ukr).
14. Kravcheniuk O. (1963), Giant with St. George Hill: comments to the biography of the Servant of God Andrey Sheptytsky based on foreign sources, Holos Ukrayinstva, Yorkton, 156 p. (ukr).
15. Burman V. fon (1966), Leonid Fedorov. Life and work, Rome, 294 p. (rus).
16. *Moskovskiye vedomosti* (1917), May 14(27) (rus).
17. *Moskovskiye vedomosti* (1917), May 18(31) (rus).
18. Kravchuk A. (Ed.) (1995), Church and Church unity: documents and materials. 1899-1944. Metropolitan Andrey Scheptytsky. Life and work, Lviv, 523 p. (ukr).
19. *Promin* (1917), Moscow, No 5-6 (ukr).
20. *Robitnycha hazeta* (1917), Jul. 20 (ukr).
21. Institute of Manuscripts of Vernadsky National Library, fond 244, sprava 624 (ukr).

© *Сергійчук Григорій*

Надійшла до редакції 30.03.2015